

tvorbu – Sekce péče o dřeviny – ISA z České republiky. Tato organizace nabízí certifikaci ETW v ČR již od začátku milénia až doposud. Bližší informace na webu www.arboristika.cz. Začátkem roku 2017 bylo v České republice 145 certifikovaných ETW.

European Tree Worker – Platform = Evropský arborista s plošinou
Jedná se o certifikaci, jejíž vlastník je arborista odborně ošetřující stromy pomocí hydraulické plošiny. Tato zkouška je, až na zkušební část práce s plošinou, totožná s certifikací ETW.

European Tree Technician = Evropský arborista – technik (ETT)
Certifikace „Evropský arborista – technik“ je v současné době postavena nejvýše ze všech certifikací EAC. Cílovou skupinou tohoto typu certifikace jsou arboristé pracující v nižším nebo středním managementu nebo provádějící kontrolní činnost v oboru arboristika.

Recertifikace certifikačních programů EAC
Certifikace ETW a ETW – Platform mají omezenou platnost, která je stanovena na tři roky. Certifikace ETT má v současné době (rok 2017) neomezenou platnost.

Národní certifikace
Národní certifikační programy dokážou přesněji cílit na kulturní, ale i praktické aspekty dané země. Tento druh certifikací je tedy vhodný pro nejširší spektrum osob, které zasahují do života stromů. Ať už teoreticky návrhem opatření pro daného jedince, či prakticky samotnou realizací navrženého opatření.

Český certifikovaný arborista (ČCA)
V České republice byl v rámci aktivit Českého svazu ochránců přírody (ČSOP, z.s.) v roce 2006

spuštěn certifikační program Český certifikovaný arborista (ČCA). Český svaz ochránců přírody je nositelem této certifikace. Po odborné stránce byla do podzimu roku 2016 garantem Lesnická a dřevařská fakulta Mendelovy univerzity v Brně. Na počátku roku 2017 je certifikace převedena zpět na nositele ČSOP, z.s., a spoluvyhlašovatelem certifikace ČCA se stává Česká zemědělská univerzita v Praze – Fakulta životního prostředí. Spolu s nositelem se na certifikacích podílí partneři programu MENDELu Brno, AOPK ČR, Singing Rock, SZÚZ, SZKT, Pavouci. Kanceláří programu ČCA je Arboristická akademie, ZO ČSOP. Cílem tohoto certifikačního programu je připravit databázi odborníků, kteří složením zkoušky před komisí prokážou, že jsou schopni kvalifikovaně a bezpečně realizovat různé úkony v rámci péče o dřeviny. Držiteli národního certifikátu je aktuálně přes 270 osob. V této oblasti lze v dohledné době předpokládat další dynamický rozvoj. Důvodem je především stále se zvyšující tlak na kvalifikovanou, kvalitní a bezpečnou péči o stromy. Tento tlak už není vyvíjen jen na poli soukromém a ve státní sféře pečující o zeleň ve městech a obcích, ale i vegetaci v blízkosti sítí technického vybavení, silnic, železnic atp.

Certifikační programy ČCA
ČCA má v současné době tyto čtyři stupně:

- *Český certifikovaný arborista – Pozemní pracovník*
- *Český certifikovaný arborista – Plošinář*
- *Český certifikovaný arborista – Stromolezec*
- *Český certifikovaný arborista – Konzultant*

Český certifikovaný arborista – Pozemní pracovník (ČCA – Pozemní pracovník)
ČCA je základní úrovní z nabízených certifikací. Je to certifikace určená pro pracovníky ošetřující dřeviny, které jsou dostupné ze země nebo nízké-

ho žebříku s cílem udržet je zdravé a bezpečné. Hlavní okruhy činnosti ČCA jsou výsadba, kontrola a ošetřování keřů a stromů. Při certifikaci jsou od uchazeče vyžadovány základní znalosti péče o dřeviny. Musí tedy být schopen znát elementární biologické základy péče o dřeviny tak, aby mohl provádět zadaná arboristická opatření. Určit základní druhy dřevin, znát základní reakce dřevin na poranění a stresové faktory a vysvětlit vliv dřevin na okolní prostředí. ČCA má dvě nadstavbové specializace, a to:

- *ČCA – Plošinář*
- *ČCA – Stromolezec.*

Český certifikovaný arborista – Plošinář (ČCA Plošinář)
ČCA Plošinář je certifikace určená pro pracovníky, kteří provádějí ošetření dřevin výhradně s využitím vysokozdvížné plošiny, zejména ve specifických oblastech, jako je péče o doprovodnou zeleň komunikací a o dřeviny podél veřejné technické infrastruktury.

Český certifikovaný arborista – Stromolezec (ČCA Stromolezec)
Certifikace určená pro arboristy, kteří provádějí komplexní ošetření dřevin se znalostí využití speciálních stromolezeckých technik.

Český certifikovaný arborista – Konzultant (ČCA Konzultant)
Tato úroveň je určena především pro arboristy, kteří provádějí poradenskou činnost, zejména zpracování dendrologických průzkumů a zajišťování technického dozoru. Pro certifikaci ČCA Konzultant se vyžaduje znalost z oblastí dendrologie, ekofyziologie, fytopatologie, ohodnocování dřevin, inventarizace a hodnocení stavu dřevin, ochrana přírody a praktické arboristiky.

Srovnání certifikačních programů
Pro přehlednost je v níže uvedené tabulce porovnání arboristických certifikací, které je možné v ČR absolvovat. Velmi často dochází k záměně úrovní certifikace ČCA – Pozemní pracovník a certifikace ETW – Evropský arborista. Ty jsou ve výběrových řízeních stavěny na stejnou úroveň, což ale není správně. European Tree Worker – Evropský arborista je na úrovni ČCA – Stromolezec. Viz tabulka číslo 1.

Bližší informace k ČCA, viz www.ceskycertifikovanyarborista.cz

Evropská komise rozšířila seznam významných invazních nepůvodních druhů.

Co z toho plyne pro péči o přírodu v České republice?

Jan Plesník

Jádrem nařízení č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů jsou zejména opatření proti druhům a nižším taxonům, považovaným za invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii. Jedná se o druhy nepůvodní v celé EU (s výjimkou

nejvzdálenějších oblastí), které by měly být schopny vytvořit životaschopnou populaci, jež se dokáže rozšířit do přinejmenším dvou států EU nebo jedné mořské podoblasti. Současně mají vykazovat závažný dopad na biologickou rozmanitost, lidské zdraví a hospodářství nebo musí být tento dopad vysoce pravděpodobný.

Netykavka žláznatá se velmi úspěšně šíří podél vodních toků. Foto Dana Turoňová

Tab. 1: Porovnání jednotlivých certifikací dle úrovně. Zpracoval Josef Grábner

POROVNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH CERTIFIKACÍ DLE ÚROVNĚ					
1. ÚROVEŇ	ČCA - POZEMNÍ PRACOVNÍK				
2. ÚROVEŇ	ČCA - PLOŠINÁŘ				
3. ÚROVEŇ	EVROPSKÝ ARBORISTA	ČCA - STROMOLEZEC			
	EVROPSKÝ ARBORISTA S PLOŠINOU				
4. ÚROVEŇ	ČCA - KONZULTANT				
5. ÚROVEŇ	EVROPSKÝ ARBORISTA - TECHNIK				
ETW = EVROPSKÝ ARBORISTA		ČCA = ČESKÝ CERTIFIKOVANÝ ARBORISTA			
ETW - PLATFORM = EVROPSKÝ ARBORISTA S PLOŠINOU					
ETT = EVROPSKÝ ARBORISTA - TECHNIK					

Jak se vyjednává až do úplného ujednání

Předcházení šíření invazních nepůvodních druhů významných pro EU jako celek vyžaduje stejně jako jejich účinná regulace či odstranění (*eraadikace*) z prostředí, pokud je možné, provádět cílená opatření ve všech členských státech. Nařízení proto mj. omezuje jejich držení a rozmnožování v lidské péči, dovoz a prodej stejně jako vysazování do přírody. Členské státy EU mají také podnikat kroky k včasnému zjištění jejich výskytu a rychlému odstranění ještě předtím, než stačí vytvořit životaschopné populace. Jestliže populace těchto invazních druhů je už obtížné, ne-li nemožné, humánně zcela vyhubit, potom by je členské státy měly rozumným způsobem regulovat. Až donedávna zahrnoval soupis invazních nepůvodních druhů, významných pro EU, celkem 14 rostlinných a 23 živočišných druhů: unijní seznam vyšel v nařízení č. 2016/1141, které vstoupilo v platnost 3. srpna 2016.

Príslušná legislativa umožňuje, aby jak Evropská komise, tak členské státy navrhly na zmiňovaný seznam další druhy. Obdobný krok musí doprovázet podrobné hodnocení možného nebezpečí vyvolaného uvažovanými organismy. Návrhy jsou postoupeny Vědeckému fóru, tvořenému experty jmenovanými členskými státy.

Husice nilská v České republice v poslední době i hnízdí. Foto Josef Hlasek

Své stanovisko může v této fázi vyjádřit jakákoli zainteresovaná strana. Jestliže odborníci považují hodnocení možného rizika za odpovídající, začne se možným rozšířením unijního seznamu zabývat Výbor pro invazní nepůvodní druhy, v němž zasedají představitelé všech členských států. Jestliže se potvrdí, že zkoumaný taxon splňuje uvedená kritéria a Výbor s tím souhlasí, může být seznam invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Evropskou unii novelizován.

Všechno je jednou poprvé

2. srpna 2017 vstoupilo v platnost první rozšíření unijního seznamu, a to o osm druhů planě rostoucích rostlin a tři druhy volně žijících živočichů. Z nich se České republiky týká nejvíce nechvalně proslulý bolševník velkolepý (*Heracleum mantegazzianum*). Až několikametrová bylina pochází ze západní části Velkého Kavkazu a do Evropy se dostala původně jako vyhledávaná ozdobná rostlina: zplanělá konkurenčně vytěsňuje víc než úspěšně ostatní rostliny, přičemž rozsáhlé porosty vytvořila zejména v západních Čechách. Připomeňme, že bolševník obsahuje fenolické glykosidy ze skupiny furanokumarinů, jež po potřísnění pokožky a následném ozáření slunečními paprsky způsobují vznik nepříjemných puchýřů. Sluší se zdůraznit, že druh byl na unijní soupis zařazen na návrh ČR.

Z řídkých vlhkých lesů v předhůří Himalájí do přírody ČR pronikl další potřízista – netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*). Oblíbená okrasná rostlina, jejíž lodyhy mohou dosáhnout až tří metrů výšky, potlačuje na březích toků, kam se semena dostávají mj. vodou, původní rostlinné druhy. Její husté porosty mohou zvyšovat nebezpečí jak záplav, tak eroze.

Také fialové kvetoucí a silně vonící klejicha nádherná (*Asclepias syriaca*) se v ČR uchýtila, konkrétně v teplejších oblastech. Jejím původním domovem není, jak by se dalo usuzovat z druhového jména, Blízký východ, ale Severní Amerika. Na náš kontinent zamířila na konci 19. století jako vítaný zdroj přírodních vláken, získávaných obdobně jako u bavlníku z chmýří semen. Později ji lidé pěstovali jako nenáročnou ozdobnou rostlinu a oblíbili si ji i včelaři. Klejicha často zarůstá cenné biotopy, jako jsou travinné plochy, písečné duny a říční údolí. Také ona je jedovatá jak pro býložravce, tak pro člověka.

Invazní oblíbenec faraonů je i v ČR

Ve volné přírodě se v České republice můžeme se všemi třemi nově na unijní seznam zařazenými zvířecími druhy, i když s rozdílnou pravděpodobností.

Husici nilskou (*Alopochen aegyptiaca*), vrubozobého ptáka s nápadnou hnědou skvrnou kolem očí a rezavě hnědým opeřením, přivezli z Afriky do Evropy jako zpestření parkových jezírek. Protože jí vyhovují rozmanité typy prostředí, po úniku nebo vysazení do volné přírody vytvořila trvalé populace hned v osmi členských státech EU. Pták, ve starověkém Egyptě posvátné zvíře zasvěcené univerzální bohyni Eset, se kříží s původními druhy kachen a hus a z biotopů vytlačuje tamější faunu. V České republice byla husice nilská vůbec poprvé zaznamenána v roce 1979. Od 90. let minulého století jsou tito opeřenci zjišťováni na našem území pravidelněji. Žádný div, že v roce 2008 africký druh zahnízdil poprvé také v ČR, a to hned na dvou lokalitách.

Došlo i na ondatru a psíka

Severoamerický hlodavec ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*) začala úspěšné šíření

Evropou v roce 1905 po vysazení na několika místech v Čechách, součástí panství šlechtického rodu Colloredo-Mansfeldů. Odtud díky vhodným podmínkám rychle expandovala do dalších oblastí. V současnosti osídluje kdysi ceněné kožešinové zvíře 19 členských států EU: vyniká velkou rozmnožovací schopností a přesuny do vhodných vnitrozemských vod. Občas se jí vyčítá, že mění složení a strukturu původní mokřadní vegetace a ovlivňuje tak vodní bezobratlé a raná stádia ryb. Při vyšší početnosti poškozuje budováním nor břehy, zavlažovací soustavy, silniční a železniční náspy a hráze vodních nádrží. Zástupci ČR vznášeli k návrhu zařadit ondatru na unijní seznam připomínky, protože uvedený velký hraboš nepůsobí u nás závažnější problémy, začlenil se bez obtíží zejména do rybníčních ekosystémů a jako lovná zvěř podléhá regulaci. Navíc od 70. let 20. století početnost ondatry významně, místy až dramaticky poklesla, přičemž o přesných příčinách zmiňovaného úbytku se můžeme jen dohadovat. Nakonec se prosadil názor zemí jižní Evropy, kde je – a to musíme přiznat – situace poněkud odlišná.

Pozoruhodnou schopnost šíření prokázala i psovitá šelma psík mývalovitý (*Nyctereutes procyonoides*), původně osídlující pouze část východní Asie. Hlavní podíl na výskytu psíka ve střední Evropě včetně ČR připisujeme jeho opakovanému vysazení v Bělorusku, Ukrajině, Pobaltí a západním Rusku, k němuž docházelo od 20. let 20. století. Pronikání do nových oblastí psíku pomáhá velká rozmnožovací schopnost, nepříliš vyhraněné nároky na prostředí, mimořádně široké potravní spektrum a účinné přizpůsobování se místním podmínkám. Jídelníček psíka zahrnuje menší a středně velké ptáky včetně vajíček a mláďat, hlodavce, plazy, obojživelníky a bezobratlé, ale i odpadky. Epidemiologové upozorňují, že psík zůstává významným přenašečem některých parazitů a patogenních organismů.

Ačkoliv byl psík v ČR zaznamenán poprvé v roce 1954, dnes obývá téměř celé území našeho státu. Zatímco v roce 1996 se na našem území ulovilo 20 psíků, v současnosti je to oficiálně nejméně desetkrát tolik, přičemž

skutečný odlov může být ještě několikanásobně vyšší.

Protože psík zůstává významným kožešinovým zvířetem, byť nejvíce chovaným za poněkud eufemisticky řečeno tvrdých podmínek na farmách v Číně, shodly se členské státy na tom, že pro něj nařízení vstoupí v platnost až 2. února 2019. Vždyť jen ve finské přírodě se

Ondatra pižmová se dobře přizpůsobila evropské přírodě. Foto Josef Hlasek

Početnost psíka mývalovitého v České republice se nadále výrazně zvyšuje. Foto Jan Plesník

vyskytuje na konci podzimu na 280 000 těchto zvířat.

Další vyjednávání pokračují

V červenci 2017 probíhalo hodnocení rizik u dalších jedenácti druhů včetně norka amerického. Návrhy pro třetí aktualizaci seznamu invazních nepůvodních druhů s podstatným vlivem na EU mohou členské státy předložit do 10. února 2018.